

Betreft : Evaluatie verkiezingsuitslag
Aan : Leden van de Commissie Algemeen bestuur en middelen
T.b.v. : Commissie van 4 april 2024
Van : N. Meijer
Behandelaar : Jan Daamen
E-mail/telefoonnummer : j.daamen@huizen.nl / 035-5281216
Datum : 14 maart 2024
Status : Ter informatie
Bijlage : collegevoorstel met bijlagen

Inleiding

Bij de verkiezing van de leden van de Tweede Kamer op 22 november 2023 heeft het college van burgemeester en wethouders van Huizen, als proef, ervoor gekozen de voorlopige uitslag bij het tellen van de stemmen achterwege te laten. Dit moest leiden tot vermindering van de werkdruk van stembureauleden en team burgerzaken, tot rust in het telproces en tot een zorgvuldige telling van de definitieve uitslag van de verkiezing. In de commissie ABM van 28 november 2023 heb ik gezegd dat een evaluatie zal volgen.

Evaluatie

De evaluatie heeft plaatsgevonden via een peiling onder alle stembureauleden die bij de verkiezing zijn ingezet. De uitkomsten van de evaluatie vindt u in bijgevoegd collegevoorstel.

Inzicht

Uit de evaluatie blijkt dat het doel, rust en tijdvoordeel, gehaald is. Vervolgens is gekeken naar de mogelijkheid om met behoud van die bereikte positieve effecten, een stap te creëren waardoor binnen een redelijke tijd de voorlopige uitslag kan worden gegeven. Dat is gelukt middels het voorstel dat aan het college is voorgelegd. Uiteraard zal bij komende verkiezingen worden gevolgd hoe dit uitpakt.

Mocht u nog vragen hebben, dan horen wij het graag.

BIJLAGE 1
Besluit van college B&W van Huizen

Zaaknummer / Documentnummer	Z.327675 / D.1653813
Datum document	12 februari 2024
Onderwerp	Evaluatie verkiezingsuitslag
Opsteller	Daamen, Jan [DAAMEJ]
Afdeling	team Burgerzaken
Portefeuillehouder	N. Meijer
Vergadering van	-Niet van toepassing
Vertrouwelijkheid	Openbaar
Geheimhouding	Nee
Embargo t/m	
Besluit	Akkoord (Ongewijzigd besloten)
Datum besluit	14 maart 2024

Toelichting besluit

Advies	<ol style="list-style-type: none"> 1. Kennis nemen van de uitkomsten uit de evaluatie van de verkiezingen. 2. Instemmen met een uitslagenproces dat recht doet aan rust, zorgvuldigheid en het delen van een (voorlopige) uitslag op de avond van de verkiezingen. 3. Instemmen met bijgaande mededeling aan de raad.
Gewijzigd besloten	
Aanleiding	<p>Bij de verkiezing van de leden van de Tweede Kamer op 22 november 2023 heeft het college van burgemeester en wethouders van Huizen, als proef, ervoor gekozen de voorlopige uitslag bij het tellen van de stemmen achterwege te laten. Het achterwege laten van de, niet verplichte, voorlopige uitslag moest leiden tot vermindering van de werkdruk van stembureauleden en team burgerzaken, tot rust in het telproces en tot een</p>

zorgvuldige telling van de definitieve uitslag van de verkiezing. Een evaluatie zou volgen, hetgeen de burgemeester in de commissie ABM van 28 november 2023 heeft toegezegd. In de raadsvergadering van 14 december 2023 is een motie van SGP, VVD, Leefbaar Huizen, Dorpsbelangen Huizen en Transparant Huizen aangenomen, waarin de burgemeester opgedragen is na te gaan of er al dan niet op lijstniveau is geteld en of de beoogde vermindering in werkdruk bereikt is.

Kaders

Kieswet
Wet nieuwe procedure vaststelling verkiezingsuitslagen

Doel/beoogd effect

Argumenten

1.1. Evaluatie: reacties stembureauleden (inclusief team burgerzaken) en geluiden samenleving.

De evaluatie vond plaats via een peiling onder honderdtachtig stembureauleden, inclusief de voorzitters van de stembureaus die bij de verkiezing van de leden van de Tweede Kamer zijn ingezet.

Stembureauleden/burgerzaken

- Van de honderdtachtig ondervraagden hebben vierenvijftig personen gereageerd. Daarvan geven zevenendertig mensen aan dat zij het achterwege laten van de telling op lijstniveau als positief hebben ervaren. Het bracht rust in het telproces en creëerde ruimte voor een zorgvuldige telling.
- Negen personen zien geen voordelen van de gevolgde werkwijze. Zij vinden het vervelend dat de gemeente hierdoor negatief in het nieuws kwam.
- Acht personen hebben geen mening, veelal waren zij voor het eerst stembureau lid en konden daardoor de gevolgde werkwijze niet vergelijken.

Samenleving

- De communicatie vanuit de gemeente over de wijziging in het proces heeft geleid tot zeven reacties op de digitale berichtgeving van verschillende media. Twee daarvan hadden een duidelijke afkeuring, de overige reacties waren meer vragend.
- Twee inwoners van Huizen per mail de vraag gesteld waarom de uitslag 's avonds niet beschikbaar was. Deze vragen zijn beantwoord. Beantwoording leidde niet tot wedervragen.
- Via de sociale media kanalen van de gemeente zijn geen reacties binnengekomen. Mogelijk is er wel op besloten groepen over gesproken, maar daar heeft de gemeente geen toegang toe.

1.2. Evaluatie: telproces, werkdruk en prognoses ANP

- In het telproces van 22 november jl. is niet geteld op lijstniveau (de voorlopige uitslag) maar direct op kandidaatniveau.
- De gevolgde werkwijze heeft voor de stembureauleden naast ongeveer 45 tot 60 minuten tijdswinst ook een rustiger proces opgeleverd.
- Deze tijdswinst had effect op team burgerzaken; de nachtelijke werkzaamheden konden eerder dan bij voorgaande verkiezingen worden afgerond.
- De werkwijze heeft ertoe geleid dat er bij deze landelijke verkiezingen geen voorlopige uitslag is doorgegeven aan het ANP. De definitieve uitslag van de gemeente Huizen heeft geen significante afwijkingen laten zien van prognoses die het ANP s avonds liet zien.

2. Instemmen met een uitslagenproces dat recht doet aan rust, zorgvuldigheid en het delen van een (voorlopige) uitslag op de avond van de verkiezingen.

Vervolgens is gekeken op welke wijze er alsnog een voorlopige uitslag is te geven zonder de bereikte effecten teniet te doen.. Daarbij hebben we gezocht naar een werkwijze waarin zowel de rust in het telproces wordt gewaarborgd, als ook op de verkiezingsdag een voorlopige uitslag bekend gemaakt kan worden.

Dit kan gerealiseerd worden door de telling op lijstniveau op de stembureaus alsnog achterwege te laten, maar deze telling te filteren uit de Processen-verbaal van de stembureaus, die worden ingeleverd op het gemeentehuis. Ook dan is de telling nog steeds een indicatie, omdat de Processen-verbaal conform de Wet nieuwe procedure vaststelling verkiezingsuitslagen pas de dag ná de verkiezingen op juistheid worden gecontroleerd. Wel zorgt het ervoor dat op de verkiezingsdag een indicatie kan worden doorgegeven aan het ANP. Daarmee handelt de gemeente Huizen in lijn met de handelswijze van veel gemeenten. De tijdswinst in het totale proces loopt hierdoor iets terug, maar voor de stembureauleden blijft deze tijdswinst en rust geborgd.

Kanttekeningen

geen

Alternatieven

1. *De oorspronkelijke telmethode herinvoeren.*
2. Na sluiting van de stembureaus allereerst een telling uitvoeren op lijstniveau, deze uitslag doorgeven aan de gemeente en vervolgens opnieuw een telling uitvoeren, maar dan op kandidaatniveau.
3. *Tellen op kandidaatsniveau de volgende dag.*
4. In het verleden werd het telproces uitsluitend uitgevoerd op de

stembureaus (decentraal tellen). Een aantal jaar geleden heeft de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties de mogelijkheid geschapen om de volgende dag door een nieuwe ploeg stembureauleden de telling te laten uitvoeren (centraal tellen). Belangrijkste voorwaarde is dat dit dan wel op één openbare locatie moet gebeuren. Zo'n keuze vraagt om inzet van een groot aantal extra stembureauleden én een locatie die hiervoor geschikt is. In de gemeente Huizen is een dergelijke locatie niet beschikbaar.

Financiën | n.v.t.

Participatie | n.v.t.

Communicatie | n.v.t.

Uitvoering en evaluatie | n.v.t.

Geheimhouding | n.v.t.

Mede geadviseerd door | n.v.t.

Bijlagen | Motie van de fracties SGP, VVD, Leefbaar Huizen, Dorpsbelangen Huizen en Transparant Huizen in de raadsvergadering van van 14 december 2023
Uitwerking van het telproces en de vervolgstappen bij verkiezingen

Uitwerking van het telproces en de vervolgstappen bij verkiezingen

In de raadsvergadering van 14 december 2023 heeft de burgemeester de toezegging gedaan te beschrijven hoe het gebruikelijke telproces in zijn werk gaat en wat de vervolgstappen zijn voor het vaststellen van de uitslag. Het telproces wordt beschreven inclusief de telling van de voorlopige uitslag.

1. Het telproces

Na sluiting van de stembureaus om 21.00 uur worden alle ingeleverde stempassen, kiezerspassen en volmachtbewijzen bij elkaar opgeteld. Dit aantal wordt vermeld in het Proces-verbaal van de uitslag. Vervolgens wordt de stembus geopend en worden de stembiljetten uitgevouwen en direct gesorteerd op partijnummer. Bij die sortering wordt gelijk een onderscheid gemaakt tussen stemmen op de lijsttrekker en op de overige kandidaten. Vervolgens worden alle stembiljetten per partij opgeteld. Dit gebeurt door een eenmalige sneltelling, uitgevoerd door een enkel stembureau lid. Deze aantallen worden genoteerd en als voorlopige uitslag doorgegeven aan de gemeente. Hierna worden alle stembiljetten per partij opnieuw geteld, maar dan op kandidaatniveau. Deze telling wordt uitgevoerd in duo's. Het eerste stembureau lid telt het aantal uitgebrachte stemmen en deze telling wordt door een tweede stembureau lid nageteld. Als blijkt dat het totaal aantal uitgebrachte stemmen overeenkomt met het totaal aantal ingeleverde stempassen, kiezerspassen en volmachten, wordt de uitslag vermeld in het Proces-verbaal. Vervolgens gaat het stembureau over op het inpakken en verzegelen van de stempassen en stembiljetten en worden de benodigde stukken, zoals het Proces-verbaal, door 2 stembureau leden overgebracht naar het gemeentehuis.

2a. Het vervolgproces

Het vervolgproces is sinds de invoering van de Wet nieuwe procedure vaststelling verkiezingsuitslagen begin 2023 gewijzigd en nu als volgt. Bij het inleveren van de Processen-verbaal van de stembureaus wordt uitsluitend gecontroleerd of alle stembureau leden vermeld zijn én het Proces-verbaal hebben ondertekend.

De volgende dag worden, in een openbare sessie, alle Processen-verbaal gecontroleerd en worden de uitslagen opgeteld. Indien het aantal ingeleverde stempassen niet overeenkomt met het aantal uitgebrachte stemmen is de telling niet correct en dienen de stemmen van het betreffende stembureau opnieuw geteld te worden. Na deze telling wordt een nieuw Proces-verbaal (corrigendum) ingevuld.

Als alle Processen-verbaal zijn goedgekeurd worden de uitslagen ingevoerd in het verkiezingsprogramma OSV (ondersteunende software verkiezingen). De uitslagen worden twee maal ingevoerd door verschillende teams van twee personen. Na de invoer wordt een verzamel Proces-verbaal van de volledige uitslag vervaardigd, ondertekend door de burgemeester en vervolgens overgebracht naar het hoofdstembureau van onze regio.

Als laatste stap worden alle Processen-verbaal ingescand en tezamen met een tellingsbestand gepubliceerd op de website van de gemeente.

2b. De melding aan het ANP

In 2009 is, na het afschaffen van de stemmachines, het tellen van de voorlopige uitslag bedacht.

Deze telling is van belang voor het ANP om prognoses te kunnen maken van het mogelijk aantal zetels dat een partij kan halen. Deze telling heeft geen wettelijke basis aangezien het geen verplichting is vanuit de Kieswet.

Uit de evaluatie van de Provinciale Staten- en Waterschapsverkiezing van 2023 is naar voren gekomen dat een groot aantal projectleiders verkiezingen aandacht heeft gevraagd voor de extra druk die op de stembureauleden én het gemeentelijk personeel ligt voor het doorgeven van de voorlopige uitslag.

Motie

De raad van de gemeente in Huizen

In vergadering bijeen op 14 december 2023,

Overwegende dat,

- verkiezingen belangrijke momenten zijn in onze democratie;
- het democratisch proces niet alleen gediend is met het zorgvuldig verwerken van de verkiezingsuitslag, maar ook met het geven van een snelle voorlopige uitslag;
- de Kiesraad een stappenplan¹ heeft van de verschillende werkzaamheden rond het tellen van de stemmen;
- de gemeente Huizen bij de afgelopen verkiezingen besloten heeft om geen voorlopige uitslag door te geven aan het ANP;
- hiermee een verlichting van de werkdruk werd beoogd;
- de gemeente Huizen één van de laatste gemeenten was, die de uitslagen uiteindelijk doorgaf aan het ANP;
- de gemeente Huizen daarmee uit de toon viel bij de rest van de Nederlandse gemeenten;
- de burgemeester heeft toegezegd dat er een evaluatie van dit herziene werkproces zal plaatsvinden;
- het daarom gewenst is dat de raad vooraf richting meegeeft aan het uitvoeren van de evaluatie;

draagt de burgemeester op

- bij de evaluatie vast te stellen of er eerst op lijst niveau is geteld en daarna pas op kandidaten aantal;
- na te gaan of de beoogde vermindering van de werkdruk gerealiseerd is en of deze ook door het tellen van de kandidaten op de volgende dag gerealiseerd had kunnen worden.

en spreekt uit

dat het belang van het tijdig doorgeven van de verkiezingsuitslag aan het ANP, in lijn met de werkwijze van het merendeel van de Nederlandse gemeenten, nadrukkelijk dient te worden meegewogen in de uit te voeren evaluatie.

En gaat over tot de orde van de dag.

Rob Bource,

Erwin Ormel

Rik de Bruijn,

Paul Lekkerkerker,

Bert Schaap

SGP

VVD

Leefbaar Huizen

Dorpsbelangen Huizen

Transparant Huizen

¹ <https://www.kiesraad.nl/verkiezingen/tweede-kamer/uitslagen/tellen-van-de-stemmen-tweede-kamerverkiezing>